

Excursie voorjaarsbijeenkomst Koninklijke Nederlandse Bosbouwvereniging op 28 en 29 april 1972

In de namiddag van vrijdag 28, en de voormiddag van zaterdag 29 april jl. waren de deelnemers van de voorjaarsbijeenkomst te gast op het landgoed "Amerongse Berg", eigendom van de Beleggingsmaatschappij Unitas NV. De excursies stonden onder leiding van ir. A. A. Bonnema, directeur van NV. 't Schoutenhuis, geassisteerd door de heer L. C. Smit ing., rentmeester bij 't Schoutenhuis, alsmede de boswachter van het landgoed, de heer R. van Laar.

Voorafgaand aan de excursies werd een welkomstwoord gesproken door de heer drs. J. A. Verhorst, president-directeur van Unitas NV. Als financieel man en als econoom wilde de heer Verhorst niet teveel over het landgoed vertellen. Wel werd door hem over Unitas gesproken. Zo werd aan de leden van de Bosbouwvereniging duidelijk gemaakt dat een "open" NV toch aan het eind gesloten kan zijn ("closed end"). Unitas heeft als beleggingsmaatschappij een anthracietmijn en enige landgoederen in bezit. De landgoederen zijn benoorden de grote rivieren: Planken Wambuis ca. 2000 ha en Amerongse berg ca. 1200 ha en in Midden-Brabant: Huis ter Heide ca. 675 ha. Het probleem met de landgoederen is de vraag op welke wijze deze tot een rendement kunnen worden gebracht dat voor de maatschappij economisch verantwoord is. Het is de grote verdienste van de rentmeester dat de Amerongse Berg nog een aanvaardbaar rendement oplevert. Sedert de dertiger jaren berust het beheer bij 't Schoutenhuis.

De eigendomsgeschiedenis van het landgoed is nauw verbonden met die van de huizen Amerongen en Zuylestein. In het bijzonder het geslacht van Reede, dat drie eeuwen op Amerongen woonde, heeft het grondbezit aanmerkelijk uitgebreid. Door vererving komt de eigendom op het einde der 19e eeuw aan het geslacht Bentinck, dat zich in de dertiger jaren geroepen ziet het bosbezit voor het grootste deel af te stoten. Aldus verkrijgt Unitas NV de eigendom bij onderhandse akte van 1 mei 1935. Het landgoed heeft dan 840 ha opgaand hout en 205 ha eikenhakhout en woeste grond. Volgens de eerste kadastrale kaart van 1832 omvatte het bos toen nog geen 200 ha, waarvan nu nog 2 ha aanwezig is, aangelegd in 1780. De grootste uitbreiding van het bosareaal kwam tot stand tussen 1885 en 1906. De bebossing vond meestal plaats met groveden en grotendeels met zaad van verkeerde herkomst. 97% van het opgaande hout bestond uit groveden. Kort voor en tijdens de oorlogsjaren zijn veel van deze opstanden omgezet. Het hakhout verdween en werd geheel omgezet in naaldhout, terwijl de woeste gronden volledig werden bebost.

Thans bedraagt het aandeel van de groveden nog ca. 46%. De jaarlijkse kap bedraagt momenteel 2700 m³, waarvan 1400 m³ eindkap en 1300 m³ dunningskap. De gemiddelde jaarlijkse kapvlakte bedraagt 7.20 ha. Bij een aanwas volgens het bedrijfsplan van 3712 m³ en een kap

van 2700 m³ wordt de houtvoorraad ieder jaar rond 1000 m³ hoger. De houtvoorraad bedraagt nu 103.000 m³ ofwel ca. 100 m³ per ha.

Over het afgelopen jaar bedroeg de winst uit het bosbedrijf f 25.000.

Het arbeidersbestand bestaat uit twee volle en één halve kracht, hetgeen neerkomt op één man per 400 ha opgaand bos.

Na de ochtendvergadering werd de Bosbouwvereniging ontvangen door burgemeester en wethouders van Amerongen op het gemeentehuis. Burgemeester jhr. mr. O. R. van den Bosch schetste het grote belang dat de gemeente hecht aan het landgoed de Amerongse Berg en sprak zijn hoop uit dat dit gebied in lengte van dagen als eenheid in stand kan blijven. Met een dronk op het welzijn van de vereniging werd het bezoek besloten.

Op de Amerongse Berg wordt gewerkt met grote eenheden kaalkap (3 à 6 ha). De kaalkapperdelen blijven drie jaar liggen alvorens ze weer herbebest worden. Na de velling worden de takken verbrand. Voor het planten wordt de vlakte ca. 25 cm diep geploegd. Bij het ploegen wordt de zode niet onder gewerkt maar op de zijkant gelegd. Onkruidbestrijding wordt alleen in noodgevallen toegepast. De heer Bonnema bracht het oude boerengezegde naar voren dat zegt dat door het drie jaar braak liggen en daarna omploegen de "gunst" in de grond komt. De plantafstand wordt zodanig gekozen dat later machinaal om de andere rij kan worden verwijderd.

Hoewel tijdens de discussies bleek dat van verschillende kanten dit verjongingssysteem kritiek ondervond, blijkt het bedrijf met deze grootschalige bedrijfsvoering sedert meer dan 30 jaar goede resultaten te kunnen boeken en efficiënt te kunnen werken. Het takken verbranden is, mede in verband met het feit dat al het hout op stam wordt verkocht en geen restricties aan de handel worden opgelegd over de wijze van velling, goedkoper dan op rillen schuiven. Door het drie jaar braak liggen vermindert

Grootschalig landschap door toepassing van grote kapvlakten, waar op een geslaagde douglascultuur is verkregen.
Foto: J. F. Wollerson

het gevaar voor aantasting door de koffievuurtjeszwam en treedt vrijwel geen aantasting door *Hylobius* op. Doordat geen takkenrillen in de jonge aanplant liggen, zijn de konijnen beter in de hand te houden en behoeft vrijwel nooit gaas geplaatst te worden. Tenslotte maakt deze werkwijze een effectieve uitvoering in loonwerk mogelijk. Al de genoemde argumenten kunnen wellicht op wetenschappelijke gronden bekritiseerd worden. De kwaliteit van de opstanden wordt echter door deze grootschaligheid niet nadelig beïnvloed, zulks met uitzondering van incidentele gevallen waarbij de houtsoortenkeuze niet is aangepast aan de bodemkwaliteit, geplaat in de tijd dat hiervan veel minder bekend was.

Interessant was voorts te vernemen op welke wijze de houtverkoop op dit landgoed plaatsvindt. De rentmeester spreekt van een "winkel waar alles te koop is". Een aantal kleine en grote houthandelaren koopt op de Amerongse Berg hout. Getracht wordt om nooit "nee" te verkopen wanneer naar een bepaald sortiment wordt gevraagd. Alles wordt op stam verkocht. Eerste dunningen worden veelal voor een bepaald bedrag per ha verkocht, waarbij bijvoorbeeld elke zesde rij verwijderd wordt om later nog eens de derde rij te kunnen weghalen. Dit laatste wilde men ook toepassen bij een 25-jarige grovedennenopstand. Deze was in 1947 aangelegd. De grond was eerst 30 cm geploegd en daarna driemaal geschijfegd. Opgebracht werd 2000 kg Emkal/ha. Er werd gezaaid met Deense elite zaad op een rijafstand van 1 meter, 3 kg per ha. Er werd doorgezaaid met 30 kg per ha Amerikaanse eikels. De opstand was tot nu toe nog nooit gedund. Tijdens de discussie kwam naar voren dat hier wel gevaar zou kunnen bestaan voor de dennenscheerder door de vele "vangstammen op stam". De nog vrij geringe stamdiameter beperkt dit gevaar sterk. Overigens kan men bij dunning uitbreiding van de dennenscheerder in de geveldde stammen voorkomen door in juli-augustus te vellen.

Op Deense wijze wordt bij de aanplant van douglas op vorstgevoelige plaatsen gebruik gemaakt van een voorcultuur van berk en grijze els. Het doel hiervan is om goedkoper te kunnen werken dan met coulissenkap. Indrukwekkend maar tegelijk wat angstig aandoend was een opstand van 21,48 ha douglas, aangeplant in 1950. De bodem was toentertijd ernstig vervuild doordat wegens oorlogsomstandigheden het terrein lang braak was blijven liggen. Het blijkt mogelijk op dergelijke grote schaal douglas te planten, hoewel zulks uiteraard onder abnormale omstandigheden is geschied. Er werd 30 cm diep geploegd, 2000 kg per ha Kencica en 300 kg per ha

slakkenmeel opgebracht. Beplant werd met 2/0 douglas op 1.5 x 1.5 meter uit zaad van eigen douglaslaan. Een voorbeplanting werd toegepast van 1/0 berk en 1/0 grijze els op 1.5 x 2 meter om en om. Er behoefde niet te worden ingeboet. De opstand was nog nooit gedund. Hier ontspoon zich de discussie tussen wel of niet dunnen. Doordat de opstand nogal heterogeen van samenstelling was, meenden sommigen niet te moeten dunnen en de selectie op natuurlijke wijze te laten plaatsvinden. De rentmeester was van plan het eerder genoemde systeem van verwijderen van elke zesde rij toe te passen. Het gevaar voor windworp in een dergelijke grote oppervlakte is niet denkbeeldig.

Al wandelend viel het de deelnemers van de excursie op hoe bijzonder fraai de ligging van dit landgoed is door het reliëf in het terrein. De grootschaligheid geeft in gebrekkige samenhang met dit terreinreliëf een grote openheid aan het bos met boeiende landschapsvormen.

Een interessant natuurterrein van spontane bosopslag tussen oude eikenstoelen is buiten het kader van het produktiebos gehouden. Het ontwikkelt zich tot een "Querceto betuletum" (zie foto omslag).

Wij mogen ons gelukkig prijzen dat een dergelijk bezit nog als eenheid in stand is gebleven. Hopelijk ziet de eigenaar nog zoveel perspectief in deze belegging dat ook in de toekomst het voortbestaan verzekerd is. Met recht kan dan de spreuk van André Theusiet die de heer Bonnema aanhaalde van toepassing worden verklaard.

"Au plus profond des bois
la patrie a son coeur
un peuple sans forêts
et un peuple qui meurts"

Tijdens de koffie waarop het gezelschap onthaald werd in de theeschenkerij het Berghuis werden door de Voorzitter van de Bosbouwvereniging, ir. D. Sikkel, de heren Bonnema, Smit en Van Laar bedankt voor hetgeen zij ons lieten zien. De heer Sikkel verrichtte daarmee tevens zijn laatste daad als voorzitter. Tijdens de bijeenkomst werd een nieuwe voorzitter, de heer Mr. B. van Vloten, benoemd. In een gloedvolle speech tijdens het diner op vrijdagavond schetste de nieuwe voorzitter hoe hij als niet-bosbouwer zijn aanvankelijke schroom om voorzitter te worden had weten te overwinnen. Na een indruk te hebben gegeven van zijn kennis in het onderscheid van naald- en loofhout vroeg de heer Van Vloten om de goede eigenschap van iedere bosbouwer "geduld" ook op hem toe te passen. De heer Bol sprak tenslotte oude en nieuwe voorzitter toe.

P. H. Pels Rijcken.